

31998D0715

1998.12.16.

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK HIVATALOS LAPJA

L 340/33

A BIZOTTSÁG HATÁROZATA**(1998. november 30.)****a Közösségben a nemzeti és regionális számlák európai rendszeréről szóló 2223/96/EK tanácsi rendelet A. mellékletében szereplő, az árak és mennyiségek mérésével kapcsolatos elvek magyarázatáról***(az értesítés a C(1998) 3685. számú dokumentummal történt)***(EGT vonatkozású szöveg)**

(98/715/EK)

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre,

tekintettel a 448/98/EK rendelettel⁽¹⁾, különösen annak 2. cikkének (2) bekezdésével módosított, a Közösségben a nemzeti és regionális számlák európai rendszeréről szóló, 1996. június 25-i 2223/96/EK tanácsi rendeletre⁽²⁾,

(1) mivel szükség van a reálértéken számított bruttó hazai termék (GDP) változására vonatkozó adatok tagállamok közötti összehasonlíthatóságának növelésére, tekintettel a túlzott hiány esetén követendő eljárás végrehajtásának felgyorsításáról és pontosításáról szóló, 1997. július 7-i 1467/97/EK tanácsi rendelet⁽³⁾ 2. cikkének alkalmazására, valamint a stabilitási és növekedési paktumról (Amszterdam, 1997. június 17.) szóló európai tanácsi állásfoglalásra⁽⁴⁾, továbbá általánosabban a többoldalú felügyelet céljaira;

(2) mivel a gazdasági és monetáris unió megvalósítása és ellenőrzése összehasonlítható, naprakész és megbízható információkat igényel az egyes tagállamok gazdaságának szerkezetéről és alakulásáról;

(3) mivel a Bizottságnak részt kell vállalnia a gazdasági és monetáris unió igazgatásában, és különösen be kell számolnia a Tanácsnak a tagállamok költségvetési helyzetéről és nemzeti adósságuk összegéről;

(4) mivel a reálértéken, vagyis az árváltozásokhoz igazítottan készült gazdasági számlák egy ország gazdasági és költségvetési helyzete elemzésének alapvető jelentőségű eszközei, feltéve hogy a számítások alapjául olyan egységes elvek szolgálnak, amelyek nem tesznek lehetővé eltérő értelmezést; mivel e célból, a 2223/96/EK rendelet keretében az adatok változatlan árakon történő megállapítására megfogalmazott ajánlásokat el kell mélyíteni és meg kell erősíteni;

(5) mivel a Bizottságnak a közösségi politikai célokból, különösen a stabilitási és növekedési paktum felügyelete érdekében, a nemzeti számlák reálértékben kifejezett aggregátumait kell alkalmaznia;

(6) mivel a gazdasági recesszió súlyának értékeléséhez a tagállamoknak általában legalább 0,75 %-os éves reál GDP-csökkenést kell referenciaértékként alapul venniük; mivel súlyos gazdasági recessziót követően a referenciaérték meghaladása csak akkor tekinthető kivételesnek, ha a reálértékben kifejezet GDP éves csökkenése eléri a 2 %-ot;

(7) mivel a tagállamok által az e határozattal bevezetett rendelkezéseknek megfelelően összeállított számlák reálértékben vett eredményeit a Bizottságnak a felhasználók rendelkezésére kell bocsátania meghatározott időpontokban, különösen a gazdasági és pénzügyi konvergencia felügyeletével kapcsolatos eredményekre;

(8) mivel az e határozat által bevezetett rendelkezések az első lépéseket jelentik a tagállamok számláinak reálértéken történő, közösségi követelményeknek megfelelő, egységes számviteli szabályai fel, ezzel lehetővé téve olyan eredmények nyerését, amelyek a tagállamok között összehasonlíthatóak és megfelelő minőségűek;

⁽¹⁾ HL L 58., 1998.2.27., 1. o.

⁽²⁾ HL L 310., 1996.11.30., 1. o.

⁽³⁾ HL L 209., 1997.8.2., 6. o.

⁽⁴⁾ HL L 236., 1997.8.2., 1. o.

- (9) mivel a közösségi követelményeknek megfelelően a reálértékben kifejezett számlák eredményeit statisztikailag fel kell dolgozni és fel kell tüntetni a Bizottságnak szóló közleményben a 2223/96/EK rendeletben és a túlzott hiány esetén követendő eljárásról szóló jegyzőkönyv alkalmazásáról szóló, 1993. november 22-i 3605/93/EK tanácsi rendeletben ⁽¹⁾ megállapított időpontokban;
- (10) mivel azonban tekintettel a szóban forgó számlák jelentőségére és a részletesség fokára, valamint a tagállamokban a statisztikai helyzetre, kivételesen és ideiglenesen póthatáridőket kell megállapítani azon tagállamok részére, amelyek objektív okokból nincsenek abban a helyzetben, hogy megfeleljenek a 2223/96/EK rendelet végrehajtása során az e határozatban megállapított szabályoknak;
- (11) mivel az e határozatban előírt intézkedések összhangban vannak a 89/382/EGK-EURATOM tanácsi határozattal ⁽²⁾ létrehozott Európai Közösség statisztikai programbizottsága (SPB) és a 91/115/EGK határozattal ⁽³⁾ létrehozott, monetáris, pénzügyi és fizetésimérleg-statisztikák bizottsága (CMFB) véleményével,

ELFOGADTA EZT A HATÁROZATOT:

1. cikk

Célkitűzések

E határozat célja a 2223/96/EK rendelet A. mellékletének 10. fejezetében található, az árak és volumenek mérésére vonatkozó elvek tisztázása, tekintettel az ár- és volumenmérés további összehangolásának szükségességére.

Az e határozatban megadott magyarázatokat az Eurostatnak továbbított adatokra vonatkozóan a 2223/96/EK rendelet szerinti első adatközléstől kezdően figyelembe kell venni, legalábbis az 1995. és későbbi évekre vonatkozó adatok tekintetében.

2. cikk

Az árak és mennyiségek mérésére vonatkozó általános elvek magyarázata

E határozat I. mellékletének I. részében szerepel azon általános elvek magyarázata, amelyeket a 2223/96/EK rendelet A. mellékletének 10. fejezete által tartalmazott árak és volumenek

mérésekor követni kell, különös tekintettel az aggregáció elemi szintjére, az index és a bázisév kiválasztására.

3. cikk

A módszerek termék szerinti osztályozása

E határozat I. mellékletének II. és III. része tartalmazza a termékek egyes fajtáira a használható legmegfelelőbb módszerek, a legmegfelelőbb módszerek nem alkalmazhatósága esetén használható alternatívák és a 2223/96/EK rendelet szerinti Eurostatnak szóló első adatközlést követően nem használható módszerek osztályozását.

4. cikk

Kutatási program

Azon termékek esetében, amelyekre e határozat I. melléklete nem állapítja meg a módszerek 3. cikkben meghatározott osztályozását, az osztályozás a 2000. év végén befejezésre kerülő kutatási program eredményének figyelembevételével történik, az SPB döntését követően.

5. cikk

Átmeneti időszakok

E határozat II. melléklete állapítja meg az egyes tagállamok vonatkozásában a 2. cikkben tisztázott elvek alkalmazására vonatkozó átmeneti időszakot.

A tagállamok ezen felül kérhetik átmeneti időszak engedélyezését a 3. cikkben meghatározott módszerek alkalmazására vonatkozóan is, erről legkésőbb 1998 végéig kell dönteni.

Azon tagállamok, amelyek az átmeneti időszakra mentességet kaptak, és az adott év vonatkozásában a nemzeti szinten használt számítási módszerek alkalmazásával, reálértéken kifejezett GDP-csökkenést mutatnak ki, minden lehetséges segítséget megadnak az Eurostatnak az itt meghatározott elvektől való bármely eltérés hatásának felméréséhez.

6. cikk

Jegyzég

A tagállamok legkésőbb 2002 végéig az Eurostat rendelkezésére bocsátják a reálértékben kifejezett GDP és összetevőinek mérésére használt eljárások és alapstatisztikák teljes listáját. E jegyzéknek legalább a záró számlákban alkalmazott módszereket kell tartalmaznia.

⁽¹⁾ HL L 332., 1993.12.31., 7. o.

⁽²⁾ HL L 181., 1989.6.28., 47. o.

⁽³⁾ HL L 59., 1991.3.6., 19. o.

*7. cikk***Címzettek**

Ennek a határozatnak a tagállamok a címzettjei.

Kelt Brüsszelben, 1998. november 30-án.

a Bizottság részéről
Yves-Thibault DE SILGUY
a Bizottság tagja

I. MELLÉKLET

I. RÉSZ

AZ ÁRAK ÉS VOLUMENEK MÉRÉSÉNEK ÁLTALÁNOS ELVEI

I.1. Bevezetés

A változatlan áras értékelés természete néhány alapvető szempontból eltér a folyó áras értékeléstől. Leegyszerűsítve, a folyó áras kimutatás lezajlott és dokumentálható ügyletek elszámolási keretein belüli aggregációnak tekinthető. A változatlan áras kimutatás viszont az adott év gazdasági helyzetét írja le egy másik év áraiban kifejezve. A valóságban a folyó év ügyletei nem ugyanolyan módon zajlottak volna le az előző év áraiban.

Az ügyletértékeket fel kell bontani ár- és volumen-összetevőkre. Elvileg az árkomponens kizárólag az árváltozásokból eredő változásokat tartalmazza, miközben minden egyéb változást a volumen-komponensben kell szerepeltetni (ESA 95, 10.01. pont). Ugyanakkor számos termék esetében nem egyértelmű, hogy ez a felbontás hogyan valósítható meg a gyakorlatban (ESA 95, 10.06. pont). Ezért egy szabály elfogadására van szükség az áras és volumen mérésére vonatkozóan, amely lehetővé teszi az elméleti-ideális ár/volumen felbontás megközelítését, és amelyet összehasonlítható módon kell alkalmazni minden tagállamban.

Az I. részben e keret általános elveinek megállapítására, míg a II. és III. részben a becslési eljárások termelési illetve kiadási megközelítésből történő részletezésére kerül sor.

Az e határozatban megállapított elvek éves adatokra vonatkoznak. Természetesen vezérelv, hogy a negyedéves számláknak összhangban kell lenniük az éves számlákkal annak érdekében, hogy a negyedéves számlák a lehető legpontosabban előre jelezzék a végső eredményeket. A változatlan áras negyedéves számlákkal kapcsolatos különleges kérdéseket a negyedéves számlákról szóló, rövidesen megjelenő kézikönyv tárgyalja.

Az ESA 95 10. fejezete egyértelműen a változatlan áras számítások integrált számviteli megközelítését részesíti előnyben (ESA 95, 10.04. és 10.08. pont). A számviteli megközelítésben a GDP termelési és költségoldali, változatlan áras megközelítései egyensúlyba hozhatók egy részletes termékszinten a forrás-felhasználási táblák segítségével. A részletezett forrás-felhasználási táblák használatával biztosítható az indexek konzisztenciája. Ugyanígy a különböző forrásokból, például az egymástól függetlenül összeállított fogyasztói és termelői árindexekből, származó deflátorok is összehasonlíthatók és kölcsönösen ellenőrizhetők. A forrás-felhasználás táblákon alapuló rendszerben a két oldal (vagyis a termelési és költségoldali megközelítés) előnyei egyesíthetők, folyó és változatlan áras mellett egyaránt.

Az ESA 95 10.12–10.23. pontjaiban meghatározza, hogy mit tartalmaz az árkomponens és a volumenkomponens. A volumenkomponens a termékek minőségében bekövetkezett változások hatását tartalmazza. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti számlák összeállításához használatos ár- és volumenmutatókat korrigálni kell az ilyen minőségi változásoknak megfelelően.

A különböző mutatókban végrehajtott minőség-korrekciók összhangját szigorúan ellenőrizni kell. Ha a különböző árindexek között nagy különbségek észlelhetők, ez betudható a minőség-korrekciókra alkalmazott eltérő eljárásoknak.

A volumenmutatókat megfelelően részletezett bontásban kell kiszámítani, a strukturális változások figyelembe vételére. Például a vasúti közlekedésben az utaskilométereket le kell bontani legalább az első- és másodosztályon utazókra. Ez teszi lehetővé, hogy az első és másodosztályú jegyek arányváltozásai inkább a volumenkomponensben, mint az árkomponensben szerepeljenek.

A folyó évi értékek megfelelő árindex alkalmazásával történő deflálása általában előnyt élvez a bázisévi értékek volumen- vagy mennyiségi indexek felhasználásával történő extrapolációjával szemben (ESA 95, 10.32. pont), mivel ez esetben a minőségi különbségek jobban számításba vehetők. Ezenkívül az árindexek közötti eltérés rendszerint kisebb, mint a volumenindexek között, az árindexek esetében kisebb mintavételi hibát eredményezve.

Az értékek ármennyiségi megközelítésben történő kiszámítása esetén, az alapul szolgáló ár- és mennyiségi információ felhasználható az adatok változatlan árason történő kiszámításához (ESA 95, 10.33. pont). Ilyen esetben minőségi változásokra korrekciót kell elvégezni.

A melléklet I. részének emlékeztetője tárgyalja azokat az elveket, amelyek vonatkozásában az ESA 95 magyarázatot igényel.

I.2. Az összesítés elemi szintje

Az árak és volumenek mérésének a termékek részletes felbontásával kell kezdődnie a különböző ügyletfajtáknak megfelelően. Az egyes ügyletfajták szerint megkülönböztetett termékekre vonatkozóan olyan árindexet kell találni, amellyel a folyó áras érték defláható, vagy olyan volumenmutatót, amely lehetővé teszi a bázisévi érték extrapolációját. Ideális esetben az egyes termékek külön is megkülönböztethetők, és a termék tiszta ár- és volumenváltozásait becsléssel meg lehet állapítani.

Azonban a statisztikai gyakorlatban szükség van a termékek összesítésére, ami azt jelenti, hogy a különböző termékek ár- és volumenváltozásait együttesen kell súlyozni. A statisztikai források, amelyekből az árindexek és a volumenmutatók származnak, eltérő súlyozási módszereket alkalmazhatnak (vagyis eltérő képleteket vagy más bázisvéket). A nemzeti számlákban viszont egyetlen konzisztens súlyozási módszert kell alkalmazni az összes változóra vonatkozóan (lásd a következő pontokat). A nemzeti számlákban használttól eltérő súlyozású indexek használata esetén, implicit módon azt kell feltételezni, hogy az alkalmazott indexek elemi indexek, ennek megfelelően az alapul szolgáló súlyozási rendszer nagy valószínűséggel lényegtelen. Ilyenkor például egy fix súlyozású Laspeyres-index feltehetőleg megegyezik egy Paasche-indexszel, vagy egy előző évi súlyozott Laspeyres-indexszel. Nyilvánvalóan jobban érvényesül az az implicit feltételezés, miszerint az alkalmazott indexek elemi indexek, ha azok alkalmazása nagyon részletezett szinten történik.

Ezért minél részletesebb a termékfelbontás, annál pontosabb eredmények várhatók. Adott részletezettség mellett a termékek feltehetőleg homogénebbek, és ez az elemi indexekhez közelebb álló indexeket, valamint differenciáltabb súlyozási rendszereket eredményez.

Azt a pontos összesítési szintet, amelyen a nemzeti számlákban feltételezhető, hogy az alkalmazott indexek elemi indexek, e szöveg alkalmazásában az *összesítés elemi szintjének* nevezzük. Ez gyakran megfelel a kiegyenlítési céllal alkalmazott forrás-felhasználási táblákon megkülönböztetett termékek számának.

A tagállamoknak deflációs célokból törekednek a termékek részletes felbontására. Az összesítés elemi szintje a kibocsátásra, valamint a (közbenső és végső) felhasználás minden kategóriáira vonatkozóan, legalább olyan részletezettnek kell lennie, mint az ESA 95 P60-szintje, amely a forrás-felhasználási tábláknak az Eurostathoz történő benyújtásánál használatos. E melléklet II. (termelési oldalról való megközelítésről szóló) része meghatározza bizonyos termékkategóriákra vonatkozóan a legkisebb szükséges további felbontási szintet, amelyet a deflátorok vagy a volumenindikátorok megállapítása során alkalmazni kell.

1. elv:

Az árak és volumenek mérésében a termékek összesítésének részletezett szintjét kell alkalmazni. Ez az összesítési szint, amelynek elnevezése a továbbiakban az összesítés elemi szintje, legalább olyan részletezettséget jelent, mint az ESA 95 P60-szintje a kibocsátásra, valamint a (közbenső és végső) felhasználás összes kategóriájára vonatkozóan.

A P60-szintű adatszolgáltatásról szóló ESA 95 rendeletben megengedett eltérések esetében a rendelkezésre álló legrészletesebb nemzeti adatokat kell használni.

I.3. Az indexképlet megválasztása

Az összesítés elemi szintjének meghatározása során, az ezen a szinten rendelkezésre álló ár- és volumenindexeket együttesen súlyozni kell, a nemzeti számla összesítéseinek ár- és volumenmértékeinek megállapítása érdekében.

E célból először egy indexképletet kell kiválasztani. Az ESA 95 10.62–10.64. pontja a Fisher-féle ár- és volumenindexeket részesíti előnyben, míg a Laspeyres-volumenindex és a Paasche-árindexek elfogadható alternatívaként szerepelnek. A gyakorlatban a Fisher-indexnek számos hátránya van, többek között a nagy adatszükséglet, a volumenadatok össze nem adódása és a felhasználók számára nehezen érthető magyarázat.

Ezért a gyakorlatban előnyt élvez a Laspeyres-féle volumenindex és a Paasche-árindexek az összesítés elemi szintjén származtatott ár- és volumenmértékek összesítéséhez.

2. elv:

Az összesítés elemi szintjén rendelkezésre álló volumenméréseket a Laspeyres-képlet alkalmazásával kell összesíteni a nemzeti számla szintű összesítések volumenmértekeinek megállapítása érdekében. Az összesítés elemi szintjén rendelkezésre álló árméréseket a Paasche-képlet alkalmazásával kell összesíteni, a nemzeti számla szintű összesítések ármértekeinek megállapítása érdekében.

Meg kell jegyezni, hogy az ESA 95 lehetővé teszi a Fisher-indexek alkalmazását is. Ezen kívül hangsúlyozni szükséges, hogy ez az elv nem vonatkozik a nemzeti számlákban használt árak és volumenek adatforrásaira: az összesítés elemi szintje alatti alábbi adatokat nem ezen elv alapján kell kiszámítani.

1.4. A bázisév kiválasztása

A Laspeyres-volumenindex meghatározott év értékeit használja fel egy összesítés komponenseiben bekövetkezett volumenváltozások súlyozására. Most azt kell meghatározni, hogy melyik évből kell venni a súlyokat.

E célból meg kell határozni a bázisév és referenciaév kifejezéseket.

Fogalm meghatározások:

- a bázisév az az év, amelynek folyó áras értékeit fel kell használni az összesítés elemi szintjén származtatott ár- és volumenmérések súlyozásához,
- a referenciaév az az év, amelynek adatait a változatlan áras adatok benyújtásához és bemutatásához kell felhasználni. A mutatószámok sorában ez az év, amely a 100-as értéket képviseli.

Vegyük például a következő mutatószámsort:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	108	112	120

Tegyük fel, hogy ezeket a számokat az 1990. év súlyait alkalmazva kaptuk. Következésképpen 1990. a bázisév. Ez lesz a referenciaév is, mivel $1990 = 100$. A referenciaév könnyen megváltoztatható, pl. 1993-ra (összük el az összes értéket $112/100$ -dal, hogy megkapjuk az $1993 = 100$ -at):

1990	1991	1992	1993	1994
100/1,12	105/1,12	108/1,12	112/1,12	120/1,12

Egy ilyen eljárás nem változtatja meg a bázisévet, mivel az évek egymáshoz viszonyított változásai kiszámítása még mindig az 1990. évi súlyok felhasználásával történik.

Ahelyett, hogy a fenti példához hasonlóan egy rögzített bázisévet vennénk alapul, minden évben számolhatunk az előző év súlyaival is. Ez például az évenkénti változások következő sorozatához vezet:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	102	103	106

A fenti indexek mindegyikére áll, hogy: $t - 1 = 100$, következésképpen a referenciaév megfelel a bázisévnek, de minden egyes évben változik. A sorozat könnyen kifejezhető egy bizonyos referenciaévhez képest, az „újra megállapított referencia” segítségével. Ez a következőt eredményezné:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	107,1	110,3	116,9

($107,1 = 105 \times 102/100$; $110,3 = 107,1 \times 103/100$, stb.).

Fontos, hogy a referenciaév változása nem érinti az egymáshoz viszonyított éves indexeket. Ez nyilvánvaló olyan egyszerű sorozat esetében, mint ebben a példában, de amikor egy változó több alváltozóból áll, már nem magától értetődő. Ahhoz, hogy a referenciaév változásakor az összes egymáshoz viszonyított éves növekedési rátát változatlanul lehessen tartani, minden egyes változót külön újra megállapított referenciával kell ellátni, akár elemi indexről, akár részösszesítésről, akár olyan átfogó összesítésről van szó, mint a GDP. A következtetés az, hogy egy rögzített referenciaév változatlan áron számított adataiban nagy eltérések fognak mutatkozni az egyéni elemek és összesítéseik között. Ez az „össze nem adódás” jól ismert problémája. E különbségeket semmiképpen sem szabad kihagyni a számításból (ESA 95, 10.67. pont), mivel ezáltal a növekedési rátákat torzulnának. Lásd az e pont végén található további magyarázatot.

A bázisév és a referenciaév kiválasztása elvileg egymással nem összefüggő kérdések. A Bizottság e határozata szempontjából, vagyis az ár- és volumenmérések kalkulációs elveinek tisztázása szempontjából csak a bázisév kiválasztásának van jelentősége.

Nyilvánvaló, hogy az ár- és volumenmérések országok közötti jobb összehasonlíthatósága érdekében az országoknak ugyanazt a bázisét kellene alkalmazni. Ezen kívül a minél pontosabb növekedési ráták származtatása érdekében lehetőleg a legutóbbi bázisét célszerű felhasználni, mivel az ott alkalmazott súlyok a legaktuálisabbak, s a termékek megszűnésének vagy új termékek megjelenésének a problémája ekkor a legkisebb. Ezek a megfontolások együttesen vezetnek ahhoz a módszerhez, hogy a súlyokat mindig az előző évből kell származtatni.

3. elv:

Az összesítés elemi szintjén származtatott volumenméréseket az előző évből vett súlyok felhasználásával kell összesíteni.

Ha egy tagállam átmeneti időszakra mentességet kapott a 3. elv alkalmazása alól, a bázisét 1995-től kezdődően minden öt évben megváltoztatja, amíg az átmeneti időszak tart.

Példa: összesítések és komponenseik referenciaéveinek újra megállapítása

Vegyünk két, „A” és „B” terméket, valamint összesítésüket. Tételezzük fel, hogy ezek homogén termékek, ami azt jelenti, hogy meg tudunk határozni olyan ár- és volumenindexeket e termékek estében, amelyek nem függenek egy alapul szolgáló súlyozási rendszertől, vagyis elemi indexek.

Az „A” és „B” termék összesítésére vonatkozó volumen- és árindexek viszont függenek „A” és „B” súlyozásának módjától. A következő rendszerben a volumenváltozásokat az összesítésre vonatkozóan T – 1 és T között a T – 1 év folyó áras értékeivel súlyozzuk.

Mivel ezek a legaktuálisabb súlyok, az alábbi növekedési ráták tekinthetők a legpontosabbnak:

	1990 folyó áras	Volumen változás 90-91	1991 1990. évi árak	Árváltozás 90-91	1991 folyó áras	Volumen változás 91-92	1992 évi áras 1991	Árváltozás 91-92	1992 évi folyó árak	Volumen változás 92-93	1993 évi áras 1992	Árváltozás 92-93	1993 évi folyó árak
A	100	105,0	105	110,0	115,5	102,0	117,8	108,0	127,2	103,0	131,1	105,0	137,6
B	300	110,0	330	95,0	313,5	90,0	282,2	105,0	296,3	95,0	281,4	102,0	287,1
Összesen	400	108,8	435	98,6	429,0	93,2	400,0	105,9	423,5	97,4	412,5	103,0	424,7

Most tételezzük fel, hogy ezeket az adatokat egy meghatározott referenciaévre vonatkoztatva kell kifejezni, például 1990-re. Erre az összegzés növekedési rátái eltorzulása nélkül az egyetlen az, hogy minden egyes sorozatnál külön újra megállapítjuk a referenciaévhez való viszonyt. Indexformában (1990 = 100) a következőképpen alakul:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	100	110,0	99,0	94,1
Összesen	100	108,8	101,4	98,8

ahol $101,4 = 108,8 \times 93,2/100$ és $98,8 = 101,4 \times 97,4/100$.

Az 1990. referenciaév volumeneiben kifejezve:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	300	330,0	297,0	282,2
Összesen	400	435,0	405,6	395,0
A + B	400	435,0	404,1	392,5

Nyilvánvaló, hogy „A” termék és „B” termék összege már nem felel meg az összesítésnek. Ez a híres „össze nem adódás probléma”. E probléma ellenére 1993-ra vonatkozóan a „megfelelő” érték 395 és nem 392,5, mivel ez az egyetlen olyan szám, amely összhangban van az összesítés előzetesen kiszámított növekedési rátáival.

Ezentúl ily módon az egymáshoz viszonyított éves növekedési ráták nem fognak változni a referenciaév megváltozásával. Az „A” és „B” termék, valamint összesítésük közötti jelentős eltérést nem megszüntetni kell, hanem a felhasználóknak megmagyarázni. E különbségek nem értelmezhetőek az eredmények megbízhatósága jelzésként.

II. RÉSZ

ÁRAK ÉS VOLUMENEK MÉRÉSE A TERMELÉS OLDALRÓL TÖRTÉNŐ MEGHATÁROZÁS ALAPJÁN**II.1. A módszerek osztályozása**

A melléklet további részében a módszerek következő osztályozását alkalmazzuk:

- „A” módszerek: a legmegfelelőbb módszerek
- „B” módszerek: azok a módszerek, amelyek akkor vehetők igénybe, ha „A” módszer nem alkalmazható
- „C” módszerek: azok a módszerek, amelyek nem alkalmazhatók.

II.2. Piaci kibocsátás és saját végső felhasználásra való kibocsátás

E pont a piaci kibocsátásra és a saját végső felhasználásra való kibocsátás számításait tárgyalja. Kezdjük a hozzáadott érték változatlan áron történő kiszámításának különböző módszereivel kapcsolatos néhány elvvel. Ezek az elvek adják meg az általános kritériumokat a számítási módszerek „A”, „B” és „C” kategóriába való sorolásához. Ugyanakkor ezeket az elveket először a piaci termelés összes típusánál, termékről termékre haladva kell alkalmazni, hogy konkrét útmutatást adjanak az egyes esetekben alkalmazandó módszerekre vonatkozóan.

A kettős mutatóval és az egyszeres mutatóval jellemzett módszerek közötti választástól függően a következő osztályozás lehetséges:

„A” módszer: az ESA 95 egyértelműen megállapítja (10.28. pont), hogy elméletileg a kettős defláció a korrekt módszer, mivel a folyó áras hozzáadott érték a kibocsátás és a közbenső fogyasztás különbségeként is megállapítható. Ez az érvelés valóban megállja a helyét a kettős mutatóval rendelkező módszerek esetében (pl. a kibocsátás extrapolációja valamely volumenmutató és a közbenső fogyasztás deflálása segítségével). További érvek is szólnak a kettős mutatót alkalmazó módszerek mellett:

- az alkalmazott mutatók vagy kibocsátási vagy ráfordítási mutatók. Az egymutatós módszereknél az ilyen mutatókat a hozzáadott értékre közvetlenül alkalmazzák, ami kevésbé megfelelő,
- a kettős mutatót alkalmazó módszerek biztosítják a termelékenységi változások független értékelését.

„B” módszer: A gyakorlatban szükség lehet egymutatós módszerek alkalmazására, például a közbenső fogyasztásra vonatkozó adatok elégtelensége vagy a megbízható adatok elégtelensége miatt.

Ami a folyó évi értékek deflálásához vagy a bázisívi értékek extrapolálásához használatos mutatók megfelelőségét illeti, a következő kritériumok alkalmazhatók:

- a termék kategória mutatók általi lefedettségének teljessége. Például lefedi-e a mutató az összes terméket az adott kategóriában, vagy csak egyeseket, mint például, amelyeket csak a háztartásoknak adtak el,
- a mutató értékelési alapja. A piaci kibocsátásnál az alapár megfelelőbb, mint például a beszerzési ár, vagy a költség-ráfordítás,
- a mutatónak számításba kell vennie a minőségi változásokat, a volumenbecslések keretében nyilvántartva azokat,
- fogalmi konzisztencia a mutató és a nemzeti számla fogalmai között.

Ezek a kritériumok az alábbi általános következtetésekhez vezetnek a mutatók megfelelőségét illetően, fent említettekkel összhangban, ezeket az általános következtetéseket termékről termékre haladva kell alkalmazni a piaci termelés összes típusára vonatkozóan, hogy konkrét útmutatást adjanak az egyes esetekben alkalmazandó módszerekkel kapcsolatban. Az „A”, „B” és „C” módszerek következő megkülönböztetési kritériumai abszolút kritériumok, vagyis nem függenek az adatok rendelkezésre állásától. Előfordulhat, hogy gyakorlatban az „A” módszerek alkalmazása nem lehetséges, és a „B” módszerek között kell a szabályt megtalálni.

„A” módszer: a kibocsátási megközelítésben, elvileg, megfelelő termelési árindexek, szokásos elnevezés szerint a termelői árindexek (PPI) alkalmazása lesz az „A” módszer. Minden egyes terméket külön-külön kell deflálni egy megfelelő termelői árindex segítségével. E termelői árindex a következő kritériumoknak felel meg:

- pontosan az illető termék(csoport) (belföldi és export-) árának az indexe,
- számításba veszi a termék(ek) minőségi változásait,

- bázisárakon értékelt,
- az alapjául szolgáló fogalmak összhangban vannak a nemzeti számla fogalmaival.

Valamennyi módszer, amely láthatóan teljes mértékben megegyezik a termelői árindexek alkalmazásával, „A” módszernek tekinthető.

„B” módszer: ha megfelelő termelői árindex nem áll rendelkezésre, több helyettesítő mutató létezik. Például a következők általában „B” módszernek számítanak:

- kevésbé megfelelő termelői árindex, például. minőségi kiigazításokat nem alkalmazó index, vagy olyan index, amely a termék kategóriánál szűkebb vagy tágabb körre vonatkozik,
- fogyasztói árindex (CPI). Ugyanaz a három kritériumot kell alkalmazni ennél az indexnél is, mint a termelői árindexnél (a fogyasztói árindexet rendszerint korrigálni kell az adókkal, támogatásokkal és árrésekkel, hogy az értékelést bázisárakon lehessen elvégezni), továbbá megfelelő súlyozásra is szükség van, és a fogalmaknak összhangban meg kell lenniük a nemzeti számviteli fogalmakkal,
- kibocsátási volumenindikátorok. A volumenmutatóknak figyelembe kell venniük a minőségváltozásokat. Ezt részben oly módon lehet megvalósítani, hogy megfelelően részletezett volumenmutatókat alkalmaznak annak érdekében, hogy figyelembe lehessen venni a strukturális változásokat.

Az ilyen mutatók általában nem felelnek meg mind a négy, fentiekben kifejtett kritériumnak.

„C” módszer: Néhány más lehetséges mutató felhasználása lesz a „C” módszer.

- input-módszerek (piaci kibocsátásra),
- másodlagos mutatók, vagyis a kibocsátáshoz közvetlenül nem kapcsolódó mutatók,
- termelői árindexek, fogyasztói árindexek vagy volumenmutatók, amelyek egyáltalán nem felelnek meg a szóban forgó termék(ek)nek, pl. átfogó fogyasztói árindex.

Ezek a mutatók általában igen távol vannak attól, hogy a négy kritériumnak megfeleljenek, jóval távolabb, mint a „B” módszerek.

Ezeket a kritériumokat most az alábbi fogyasztói árindex-termékcsoportokra fogjuk alkalmazni. A piaci kibocsátás és a saját végfelhasználói kibocsátás vizsgálata együttesen történik. Az ESA 95 3.49. pontjában megállapítja: „a saját végső felhasználásra szolgáló kibocsátást a piacon eladott hasonló termékek bázisárain kell értékelni”. Ennélfogva a saját végső fogyasztásra szolgáló kibocsátás deflálásának elvei megegyeznek a piaci kibocsátásra vonatkozó elvekkel.

Minden terméktípusnál cél az „A”, „B” és „C” módszerek meghatározása. Ha bizonyos terméktípusnál nem okoz sajátos problémákat a megfelelő termelői árindex alkalmazása (vagyis az „A” módszer végrehajtható), akkor azt a módot, ahogyan más részmutatók megfelelnek a kritériumoknak, nem kell tárgyalni. Jelentős számban vannak olyan terméktípusok, amelyeknél az „A”, „B” és „C” módszerek még nem határozhatók meg. Erre a kutatási program keretében kerül sor. A kutatási program megvizsgálhatja az osztályozások továbbfejlesztésének lehetőségét is, olyan termékekre vonatkozóan, amelyeket az alábbiakban megadott eredeti besorolás mutat.

A melléklet elsősorban a változatlan árakon történő kibocsátás becslését tárgyalja. A kettős mutatóval rendelkező módszerek esetében szükség van a *közbenső fogyasztás* deflálására is. A közbenső fogyasztás deflálásának előnyben részesített módszere a termékről termékre történő haladás, a vásárlóktól begyűjtött valódi közbenső felhasználói áradatok felhasználásával. A gyakorlatban ezek az adatok gyakran nem állnak rendelkezésre. Ezért a belföldön előállított termékek közbenső fogyasztásának deflálását ugyancsak az alábbiakban leírt, az adott termék kibocsátására vonatkozó módszer alkalmazásával lehet megoldani, az értékelési különbség figyelembevétele mellett (a közbenső fogyasztás értékelése beszerzési árakon történik). Különös figyelmet kell fordítani az importtermékek közbenső fogyasztásának deflálására. Ezenkívül számításba kell venni a különböző felhasználók esetében fennálló árkülönbségeket is. Példa erre az áramszolgáltatás, amelynél jelentős áreltérések lehetségesek a különböző felhasználók között.

A közbenső fogyasztás változatlan árakon történő becslésének áttekintésekor fontos annak számításba vétele, hogy a megbízhatatlan változatlan áras kibocsátásbecslések (pl. egy üzleti szolgáltatási típusnál) hatása hogyan mérsékelhető a változatlan áras GDP-összesítés szintjén. A termelésoldali megközelítésben a megbízhatatlan deflátorok, illetve implicit deflátorok hatása bizonyos termékek esetében a változatlan áras GDP becsléseire akkor minimalizálható, ha:

- ha a változatlan áras számlákat kínálati és felhasználási keretben állítják össze,
- kettős mutatókat alkalmazó módszereket használnak a számlákban,
- a megbízhatatlan termelési deflátorokat felhasználják a közbenső fogyasztás deflálására is.

Az értékelések integrálására alkalmazott forrás-felhasználási táblák a kettős deflálással kombinálva egyértelmű szerepet játszik az összesített változatlan áras GDP szintjén jelentkező pontatlanságok minimumra csökkentésében.

CPA A: Mezőgazdasági, vadászati és erdészeti termékek

CPA B: *Hal*

Ezen termékekre vonatkozó folyó áras számítások nagy többsége ár- és mennyiségi információkon alapul. Ennélfogva ezeket az információkat fel lehet és fel kell használni a változatlan áras kibocsátás felméréséhez. A mennyiségi információkat indokolt esetben korrigálni kell a minőségi változásokkal. Egyes esetekben eredeti termelői árindexek szerkesztésére is sor kerül. Ezek a módszerek mind „A” módszernek számítanak.

CPA C: Bányászati és kőbányászati termékek

CPA D: Feldolgozott termékek

CPA E: Elektromos energia, gáz, gőz és forró víz

Ezekre a termékcsoportokra a tagállamok már most is számos termelői árindexet nyújtanak be az Eurostatnak. Ezeknek a termelői árindexeknek a felhasználása, a fent említett kritériumoknak való megfelelés esetén, „A” módszernek minősül e termékek vonatkozásában. A változatlan áras kalkulációkban ezeket az adatokat kell majd felhasználni.

Néhány jelentős probléma adódik a speciális termékek árának és volumenének mérésében. Különösen vonatkozik ez:

- a számítógépekre és más információfeldolgozó berendezésekre,
- olyan nagyberendezésekre, mint például a légi járművek és hajók.

Ezeknél a termékeknél az árak mérése rendszerint igen nehéz, noha a termékek gazdasági jelentősége nagy. A termékekre vonatkozó eljárások fejlesztésének lehetőségét tanulmányozni kell a kutatási programban.

CPA F: Építőipari munka

Az építkezések esetében az árak és volumenek mérését gyakran bonyolítja például számos ide tartozó termék egyedi jellege. A változatlan áras építőipari kibocsátás értékelésének módszertani problémáját tanulmányozni kell a kutatási programban.

CPA G. CPA G: *Nagykereskedelmi és kiskereskedelmi szolgáltatások, gépjármű-javítási szolgáltatások, motorkerékpár, személyes és háztartási cikkek javítási szolgáltatásai*

50: Gépjárművek és motorkerékpárok eladása, karbantartási és javítási szolgáltatásai; gépjármű-üzemanyag kiskereskedelmi szolgáltatásai

Ez a csoport két terméktípusból áll:

- szolgáltatáskibocsátás gépjárművek és motorkerékpárok javításában és karbantartásában,
- kereskedelmi haszonkulcshoz kapcsolódó kibocsátás gépjárművek, motorkerékpárok és gépjármű-üzemanyag eladásánál.

Az első kibocsátási típus esetében rendelkezésre állhatnak termelői árindexek, és ebben az megalapozzák az „A” módszert. Ha nem állnak ilyenek rendelkezésre, a termékek a (adókkal vagy támogatásokkal korrigált) fogyasztói árindex alkalmazásával deflálatók, amelyek „B” módszernek minősülnek, mivel nem mindig kielégítő módon fedik az üzleti kiadásokat.

A kereskedelmi haszonkulcsok deflálásához ugyanazokat az eljárásokat kell alkalmazni, mint amelyeket az alábbiakban a nagykereskedelemre vonatkozóan felvázoltunk.

51: Nagykereskedelmi és jutalékos kereskedelmi szolgáltatások, kivéve a gépjárműveket és a motorkerékpárokat

Ennek a csoportnak a fő teljesítménye nagykereskedelmi haszonkulcsokból adódik. A haszonkulcs- kibocsátással kapcsolatosan a következő szabályokat lehet megállapítani:

„A” módszer: a haszonkulcs kibocsátásokra vonatkozó módszer a kereskedelmi szolgáltatások minőségében bekövetkezett változások számításba vételét jelenti. Ezt a kereskedő eladási és beszerzési tevékenységének külön deflálásával lehet elérni (a készletváltozások megfelelő figyelembevételével). E célból kiváló minőségű árindexekre van szükség.

„B” módszer: a B módszer olyan feltevésként alkalmazható, miszerint a haszonkulcsok volumene követi a forgalom volumenét. Ez feltételezi, hogy változatlan árakon számítva a haszonkulcsarányok is változatlanok maradnak.

A legegyszerűbb módja e módszer alkalmazásának a teljes haszonkulcs-kibocsátás extrapolálása egy forgalmi volumenindexszel. A forgalmi volumenindexet megkapható, ha a forgalomnak a forgalom árindexével történő deflálásával.

Ennek az egyszerű módszernek a továbbfejlesztését jelenti, a termékek részletezési szintjének a finomítása, elsősorban a kereskedelmi haszonkulcsok változatlan árakon történő figyelembe vételével a forrás-felhasználási táblák részletezett struktúráján belül. Ezután egy bizonyos bázisévben számított konkrét ügyletekhez kapcsolódó haszonkulcs arány alkalmazható a az érintett ügylet volumenére a folyó évben. Ily módon a haszonkulcs volumene együtt nő a kérdéses termék áramlásának volumenével.

Az eljárás továbbfejlesztésének egy másik útja a kereskedelmi csatornák megváltozásának figyelembe vétele (a nagy hipermarketek fellendülése a kis üzletek rovására). Ez magában foglalná a kereskedelmi szolgáltatások minőségi változásainak némelyikét a volumenkomponensben.

Ezeket a módszereket „B” módszernek kell tekinteni, mivel a kereskedelmi szolgáltatások minőségének megváltozása nem vehető számításba.

„C” módszer: minden egyéb módszer, például a haszonkulcs-kibocsátás közvetlen deflálása valamely forgalmi árindexszel.

52: Kiskereskedelmi szolgáltatások, kivéve gépjárműveket, a motorkerékpárokat, személyi és háztartási cikkeket

A kiskereskedelmi árak kibocsátásához ugyanazt, a nagykereskedelem esetében fentebb alkalmazott feltevést kell alkalmazni. Itt megvan azonban az előny, hogy létezik egy jól használható mérce, nevezetesen a kiskereskedelmi forgalmi árindex, a CPI. Egy bizonyos árucikk kiskereskedelmi forgalmának volumenindexének megállapításához, a CPI megfelelő tétele felhasználható a deflálásra.

A személyi és háztartási cikkek javításából származó kibocsátás meghatározására szintén a CPI használható fel. Mint-hogy ezekre a szolgáltatásokra csekély az üzleti ráfordítás, a CPI megfelelő lesz és „A” módszernek tekinthető a kibocsátás mérésében. Ugyanakkor különböző CPI-kategóriákat kell majd használni, mivel itt különböző termékekről van szó. Ezért a deflálást nagyfokú részletezettséggel kell elvégezni, hogy a különböző részletezett CPI-kategóriákat fel lehessen használni.

CPA H: Szállodai és éttermi szolgáltatások

A szállodákra és éttermekre vonatkozó „A” módszer a megfelelő termelői árindexszel történő deflálás. Amennyiben termelői árindex nincs, a fogyasztói árindex alkalmazható megközelítésként. Ez utóbbi eset „B” módszernek minősül, mivel az üzleti ráfordításokat nem veszi számításba.

CPA I: Szállítási, tárolási és hírközlési szolgáltatások.

60, 61 és 62: Közúti, vízi és légi szállítás

A személy- és teherforgalmi szállításokat külön kell deflálni.

Személyszállítás esetében a megfelelő termelői árindexek alkalmazása „A” módszernek minősül. Amennyiben ezek nem állnak rendelkezésre, a következő módszerek minősülnek „B” módszernek:

- fogyasztói árindexszel történő deflálás, feltéve, hogy az megfelelően számításba veszi a minőségi változásokat,
- utaskilométerek számának mutatójával történő extrapoláció, feltéve, hogy ez a mutató kielégítő számú szállítási kategória esetében rendelkezésre áll. Legalább a különböző osztályok között (például a vasúti közlekedés esetében az I. és II. osztályok, a légi közlekedés esetében az üzleti és turista osztályok között) különbséget kell tenni.

Ezeket a módszereket egyedileg kell alkalmazni, legalább a következő személyszállítási típusokra vonatkozóan, amennyiben azok számottevőek a tagállamokban:

- vasúti szállítás,
- egyéb közúti szállítás,

- vízi úton történő szállítás,
- légi szállítás.

Ha ez a lebontás nem lehetséges, akkor ezek a módszerek „C” módszernek minősülnek. Minden egyéb módszer (például az utasok számának volumenmutatóként való felhasználása) szintén „C” módszernek számít.

A *teherszállítás* esetében az „A” módszer szintén megfelelő termelői árindexek alkalmazását jelenti. Ha ilyenek nem állnak rendelkezésre, akkor a következő módszer tekinthető „B” módszernek:

- feltételezhető, hogy a szállítási, közlekedési szolgáltatások volumene követi a szállított termékek volumenét. E célból a leszállított tonna-kilométer megfelelő mutató, noha nyilvánvaló, hogy itt a minőségi változások a szállítási szolgáltatásokon belül nem vehetők számításba. Minél több adat áll rendelkezésre a különböző szállítási típusok tonna-kilométer teljesítményére vonatkozóan, annál pontosabbak lesznek az eredmények.

Ezt a módszert is egyedileg kell alkalmazni a következő teherszállítási típusokra vonatkozóan, amennyiben azok számotvetők a tagállamokban:

- vasúti szállítás,
- egyéb közúti szállítás,
- vezetékes szállítás,
- tengeri és tengerparti szállítás,
- belvízi szállítás,
- légi szállítás.

Ha ilyen lebontást nem lehet elérni, akkor ezek a módszerek „C” módszernek minősülnek. Minden egyéb módszer (például a szállított tonnák mutatójának felhasználása) úgyszintén „C” módszernek felel meg.

Elvileg a személy- és teherszállítások esetében egyaránt a korrekt defláció a folyó áras adatok fenti megoszlásban történő súlyozását igényli. Ha a folyó áras adatok nem állnak rendelkezésre ilyen részletezésben, más súlyok is alkalmazhatók a mutatók súlyozására a különböző szállítási típusokra vonatkozóan. Ezeknek az egyéb súlyoknak a lehető leginkább meg kell közelíteniük a folyó értékeket.

63: Kiegészítő szállítási szolgáltatások; utazási irodák által nyújtott szolgáltatások.

Ez a csoport a szolgáltatások széles választékát foglalja magában, ennél fogva nem lehetséges valamilyen speciális módszer vagy mutató meghatározása. Ezért itt a módszerek és mutatók általános osztályozására kell hivatkozni.

Utazási irodák esetében az ESA 95 konkrét ajánlásokat jelöl meg (lásd 10.39. pont).

64: Postai és távközlési szolgáltatások

A postai és távközlési szolgáltatások változatlan áron történő becslését a különböző szolgáltatási típusok és tarifák állandóan szélesedő köre teszi bonyolulttá. Ez okból az e termékeknél alkalmazandó eljárásokra vonatkozó külön útmutatók megállapítása a kutatási program részeként történik.

CPA J: Pénzközvetítői szolgáltatások

Olyan termékeknél, mint a közvetve mért pénzközvetítői szolgáltatások (FISIM), értékpapírok és devizakereskedelmi haszonkulcsok és biztosítás, a folyó áras kibocsátást különböző ügyletek egyenlegeként kell meghatározni. A változatlan áron történő kibocsátás harmonizált meghatározását és mérését meg kell határozni.

A minőségi változások számbavétele a pénzügyek és a biztosítás területén egy másik olyan kérdés, amely további megfontolást igényel, ugyanúgy, mint azon pénzügyi szolgáltatások értékeinek összehasonlíthatósága, melyekre explicit árakat állapítanak meg.

E termékek esetében az alkalmazandó eljárásokra vonatkozó külön gyakorlati útmutató készül a kutatási program keretében.

CPA K: Ingatlan, bérleti és üzleti szolgáltatások

Lakhatási szolgáltatások

A lakhatási szolgáltatások folyó áras értékeléséhez minden tagállam 1998-ra vagy 1999-re bevezeti az úgynevezett rétegzéses módszert a GNP-célú kibocsátásmérés érdekében ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ 95/309/EK, Euratom bizottsági határozat (HL L 186., 1995.8.5., 59. o.) és 97/619/EK, Euratom bizottsági határozat (HL L 252., 1997.9.16., 33. o.).

A módszer lényegében a folyó áras kibocsátást objektív módon becsli a lakások mennyiségi és minőségi adatainak, valamint a használatukkal összefüggésben megfizetett árak adatainak felhasználásával. Ezért meghatározás szerint a kibocsátásra vonatkozó árinformációra szükség lesz a deflációhoz. Ugyanazt az árat, minőségre és mennyiségre vonatkozó információt kell felhasználni a változatlan árakon történő becslések végrehajtásához. A fentiekben vázolt megközelítési mód alkalmazása minősíthető „A” módszernek. E megközelítés módot nyújt a lakhatási szolgáltatások minőségi változásainak számításba vételére.

Egyéb bérleti, ingatlan- és üzleti szolgáltatások

E szolgáltatások esetében nehéz beszerezni a megfelelő termelőiár-adatokat, például az egyes termékek egyedi jellege miatt. Következésképpen számos más olyan mérési módszer használható az ár- vagy volumenváltozások megállapítására, amelyek gyakran közvetett vagy másodlagos méréseket jelentenek.

A közvetett mérések alkalmasságát minden egyes ebbe a kategóriába tartozó szolgáltatásnál fel kell mérni. A kutatási program keretében erre konkrét útmutatás készül. A kutatási programban különös figyelmet kell fordítani a szintén ebben a termékcsoportban található szoftver-kibocsátás deflálására.

CPA M: Oktatási szolgáltatások

CPA N: Egészségügyi és társadalmi szolgáltatások

Egyes tagállamokban piaci termelésként veszik nyilvántartásba az egészségügyi és oktatási ellátás főbb részeit, míg más országok ugyanezt nem piaci termelésként tartják számon. A változatlan árakon történő kibocsátás-mérési módszereknek számolniuk kell annak szükségességével, hogy a két ország csoportra vonatkozóan összehasonlítható statisztikákat kell készíteni.

A piaci kibocsátás deflálásához szükséges árstatisztikáknak a termék teljes árát kell tükrözniük, nemcsak a fogyasztó hozzájárulását a teljes árhoz, vagy egy szerződéses díjszabás szerinti árat. Az árstatisztikáknak lehetővé kell tenniük a minőségi változások figyelembevételét az egészségügyi és oktatási termékek körében is.

A kutatási program keretében konkrét útmutatás készül az e termékekre alkalmazható eljárásokra vonatkozóan, árstatisztikák vagy más módszerek felhasználásával. A program egyaránt lefedi a szóban forgó szolgáltatások piaci kibocsátását, és az alábbiakban leírt nem piaci kibocsátást.

CPA O: Egyéb közösségi, társadalmi és személyi szolgáltatások

Ezeknél a szolgáltatásoknál termelőiár-adatok gyakran nem állnak rendelkezésre, és az esetek többségében helyettük alternatív mutatók használatosak. Hasonlóan az egészségügyi és oktatási területhez, ebben a kategóriában is van piaci és nem piaci kibocsátás, és a statisztikai módszereknek ezzel számolniuk kell.

A kutatási program keretében konkrét útmutatás készül ezekre a termékekre.

CPA P: Magánháztartások alkalmazottakkal

A saját végső felhasználásra szolgáló kibocsátás értékelése, a dolog természetéből adódóan megfelel alkalmazottak fizetésének, beleértve természetbeni juttatásokat.

A változatlan árakon történő értékelésre szolgáló hagyományos módszerek a fogyasztói árindex adatainak vagy a béradatoknak a deflációra való felhasználását, illetve volumen extrapoláció alkalmazását jelentik (ahol extrapolációs tényező az alkalmazottak száma). Elvileg az alkalmazott deflátorokat (fogyasztói árindex vagy béradatok) ellenőrizni kell annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a természetbeni juttatások beszámítását.

Ezek a módszerek nem veszik számításba a termelékenységi változásokat, de ez a mellőzés csak csekély következményekkel jár a GDP-re nézve. Ezek a módszerek „B” módszernek tekinthetők, kivéve, ha számításba veszik a termelékenységi változásokat is (ebben az esetben „A” módszernek minősülnek).

Adók és támogatások a termékeken és a behozatalon; hozzáadottérték-adó (HÉA)

Az ESA 95 10.47–10.52. pontja megfelelő részletességgel fejt ki a termékeket és importot érintő adók, támogatások és a HÉA változatlan árakon történő becslésének elveit. Ezek az elvek „A” módszernek minősülnek.

II.3. Nem piaci kibocsátás

Mint korábban megjegyeztük a változatlan áras kibocsátásmérés statisztikai módszereinek összehasonlítható kimutatást kell produkálniuk, mind a piaci, mind a nem piaci kibocsátásra vonatkozóan, különösen olyan szolgáltatásoknál, mint az oktatás és egészségügy.

Nem piaci szolgáltatások esetében a változatlan áron történő kibocsátásbecslés, kibocsátási volumenindikátorok vagy ráfordítás-meghatározási módszerek (például a munka és más ráfordítások deflálása, illetve a munkaráfordítás bázisévi volumenének extrapolációja) segítségével történik. Van néhány áradat is, amely felhasználható.

A nem piaci szolgáltatások „A”, „B” és „C” módszerek közötti megkülönböztetés meghatározása a kutatási program keretében történik.

II.3.1. CPA M: Oktatás

A változatlan áron történő nem piaci oktatási kibocsátás volumenindikátorok vagy ráfordításmeghatározási módszerek segítségével becsülhető.

Az oktatási kibocsátás értékeléséhez használatos módszerekre (legyenek azok kibocsátási volumenindikátorok, ráfordításon alapuló módszerek, illetve piaci kibocsátás esetében áradatok) a kutatási program keretében konkrét útmutatást készül. Ez a program fogja felmérni a minőségi változások figyelembevételét is.

II.3.2. CPA N (rész): Egészségügy

A nem piaci egészségügyi kibocsátás változatlan áron vagy volumenindikátorok, vagy ráfordításon alapuló módszerek segítségével értékelhető.

Az egészségügyi kibocsátás értékeléséhez használatos módszerekre (legyenek azok kibocsátási volumenindikátorok, ráfordításon alapuló módszerek, illetve piaci kibocsátás esetében áradatok) a kutatási program keretében konkrét útmutatást készül. Ez a program fogja felmérni a minőségi változások figyelembevételét is, amelynek az egészségügyi szolgáltatások kibocsátásában különösen nagy jelentősége van.

II.3.3. Egyéb nem piaci kibocsátás

Az egyéb nem piaci kibocsátások számos különböző formát ölthetnek. Némelyiket egyedi alapon nyújtják (például társadalombiztosítási szolgáltatások), másokat pedig kollektív alapon (például honvédelmi szolgáltatások). Ismét másoknak lehetnek egyéni és kollektív elemei is (például rendőrségi tevékenység, amelyet az ESA 95-ben a kollektív szolgáltatások kategóriájába sorol be).

A kibocsátás volumenindikátor számai felhasználhatók az egyéni alapon nyújtott szolgáltatások kibocsátásának becslésére, valamint egyes esetekben a kollektív alapon nyújtott szolgáltatások becslésére is. A ráfordításon alapuló módszerek mindezen szolgáltatások esetében felhasználhatók. Az összehasonlítható eredmények érdekében szükséges a két módszer alkalmazásának bizonyos mértékű összehangolása.

Konkrét útmutatás készül a kutatási program keretében a termékcsoportnál alkalmazandó módszerekre (akár a kibocsátás volumenindikátorait, akár a ráfordításon alapuló módszert tekintve).

III. RÉSZ

ÁRAK ÉS VOLUMENEK MÉRÉSE KÖLTSÉGOLDALI MEGKÖZELÍTÉSBEN

A költségoldali változatlan áras GDP a végső fogyasztás, a bruttó tőkeképződés és a nettó export összege.

Ami folyó évi értékek deflálásában vagy a bázisévi értékek extrapolálásában a költségoldalon használatos *mutatószámok megfélelőségét* illeti, a következő kritériumokat lehet alkalmazni:

- a termékcsoport lefedésének teljes körűsége mutatószám szerint. Például, hogy a mutatószám felöleli-e az adott kategóriába tartozó összes terméket vagy csak azoknak egy részét,

- a mutatószám értékelési bázisa. A végső fogyasztás és a bruttó tőkeképződés megállapításához inkább beszerzési árakat célszerű figyelembe venni, mint a termelői árakat,
- a mutatószámoknak figyelembe kell vennie a minőségi változásokat, inkább a volumenbecslések, mint az árbecslések keretében számon tartva azokat,
- fogalmi összhang a mutatószám és a nemzeti számlák fogalmai között.

Ezek a kritériumok a következő általános konklúziókhöz vezetnek az ár- és volumenmérések értékelési eljárásaival kapcsolatban a költségoldali megközelítés különböző kategóriáinál.

Háztartások végső fogyasztása

Amennyiben ennek helye van, háztartások végső fogyasztását (HPC) leginkább a fogyasztói árindexből származó információk felhasználásával kell deflálni.

A fogyasztói árindex akkor tekinthető megfelelőnek, ha kielégíti a következő kritériumokat:

- pontosan lefedi az adott termékcsoportot,
- megfelelően számításba veszi a termék minőségi változásait,
- beszerzési árakon (HÉA-val együtt) értékelik,
- a fogyasztói árindex alapjául szolgáló fogalmak megfelelnek a nemzeti számlák fogalmainak.

Ha a fogyasztói árindex nem áll rendelkezésre egy bizonyos termékre vonatkozóan, akkor más, jobban közelítő mutatószámot kell alkalmazni. Ezek lehetnek termelői árindexek, export-/importárindexek vagy esetleg bizonyos körülmények között volumenindikátorok. Ezek a módszerek „B” módszernek minősülnek.

A „C” módszerek kiterjednek olyan indexek alkalmazására is, amelyek egyáltalán nem felelnek meg a szóban forgó termékeknek.

Kormányzati végső fogyasztás és NPISH (a háztartásokat segítő nonprofit intézmények) végső fogyasztása

Ezeknél a végső fogyasztási csoportoknál ugyanazokat a szempontokat lehet megállapítani, mint a nem piaci kibocsátás termelésoldali megközelítési módjánál (II.3. pont), mivel az államháztartás és az NPISH által előállított termékek és szolgáltatások értékei e kategóriák fő összetevői (ESA 95, 3.78. és 3.79. pont).

Az államháztartás piaci termelőktől való termék- és szolgáltatás vásárlásait, amelyeket mint természetbeni térsadalmi juttatásokat – minden változtatás nélkül – háztartásoknak szolgáltatnak, és amelyek a kormányzati végső fogyasztásnak (ESA 95, 3.79. pont) is részét képezik, az itt említett piaci termékeknek és szolgáltatásoknak megfelelő árindexszel kell deflálni.

Az ESA 95 3.85. pontja meghatározza az egyéni és kollektív termékek és szolgáltatások közötti különbséget. Ilyen megkülönböztetésnél könnyen levezethető a tényleges végső fogyasztás fogalma. A számláknak ez a megjelenítési módja nem vet fel speciális problémákat a változatlan áras becslést illetően.

Bruttó állóeszköz-felhalmozás

A bruttó állóeszköz-felhalmozás felmérése esetén az eredeti beruházási árindex alkalmazása minősül „A” módszernek. Egy ilyen indexnek a következő szempontoknak felel meg:

- pontosan lefedi az adott termékcsoportot,
- megfelelően számításba veszi a termék minőségi változásait,
- értékelése beszerzési árakon történik, beleértve a nem levonható HÉA-t,
- a fogyasztói árindex alapjául szolgáló fogalmak megfelelnek a nemzeti számlák fogalmainak.

A gyakorlatban a termelői árindexek használata sem ritka, amelyek „B” módszernek számítanak, amennyiben nem értékelik újra azokat beszerzési árakon. Speciális termékek termelői árindexének meghatározásához ugyanazok a szempontok vehetők figyelembe, mint a II.2. pontban, ideértve a kutatási programra való hivatkozásokat is.

Készletváltozások

Fontos, hogy a készleteket egyedileg és függetlenül kell deflálni, és ne úgy vegyék számításba, mint a változatlan áras kalkulációk maradványtételét.

Az ESA 95 10.56. pontja megállapítja, hogy a készletváltozásokat változatlan árakon a bevételezés és kivételezés külön-külön deflálásával lehet felmérni megfelelő árindexekkel. Amikor a készletek volumen és árváltozásai nem túl nagyok, a készletváltozás közvetlen deflálása egy évi átlagos árindexszel is értékelhető alternatívát nyújt.

Négy készlet típus van (ESA 95, 3.119. pont):

- anyagok és fogyóeszközök; itt ugyanazok az elvek állapíthatók meg, mint amelyek a közbülső fogyasztás deflálásánál a II.2. pontban találhatóak,
- befejezetlen termelés: ezt a kategóriát meg kell vizsgálni a kutatási programban,
- késztermékek: ezeket a termelői árindexek bázisárainak történő felhasználásával lehet deflálni,
- viszonteladásra szánt termékek: ezeket beszerzési árakon értékelik, amelyekre nézve a termelői árindex általában megfelelő mutató.

A nyereség megtartásának problémáját ugyancsak meg kell vizsgálni a kutatási programban.

Értéktárgyak eladással csökkentett beszerzése

Ezt a kategóriát meg kell vizsgálni a kutatási programban.

Export- és importtermékek és -szolgáltatások

Ezt a kategóriát is meg kell vizsgálni a kutatási programban. csökkentett.

II. MELLÉKLET

ÁTMENETI IDŐSZAKOK

Átmeneti időszakok a 3. sz. elvhez

Ország	Meddig
Írország	2004
Portugália	–
Dánia	2000 (1999-ben a bázisév 1990. lesz)
Finnország	2005
Hollandia	–
Olaszország	2003
Németország	2005
Belgium	–
Egyesült Királyság	2003
Franciaország	–
Spanyolország	2003
Görögország	–
Svédország	–
Luxemburg	–
Ausztria	2005